

פרד"ס כיבוד דוד

ע"ש דוד שלמה בן ריבה ז"ל
ראש-הכולל הרב אורי פולק שליט"א

מס'

פרשת שופטים – פשט – פניני הבן איש חי

"כי השוחד יעוור עיני חכמים... צדק צדק תרדף" (טז, יט-כ)

"כי השוחד יעור עיני חכמים, אין יוצא ידי עולמו עד שיורה צדק בהוראתו" (ספרי פרשה שופטים)

דברי הספרי לפלא יהיו, וכי עוון השוחד מזכה את הדיין לשכר טוב, עד שחז"ל מבטיחים לו שאינו מת מן הזקנה 'עד שיורה צדק בהוראתו'. האם זהו ה'שכר' עבור העוול הגדול של סילוף הדין בגין לקיחת שוחד?!

יש מי שפירש, כי משפטו של הדיין המסלף את הדין נחרץ לרעה דווקא בעת שמורה צדק בהוראתו. שהרי פשוט שחכם המסלף את הדין לא אומר על חייב פטור ועל פטור חייב, אלא מנצל את העובדה שתורתנו הקדושה נתברכה בריבוי שיטות ודעות בין חכמי ישראל, שזה אוסר וזה מתיר, זה מטהר וזה מטמא, והש"ס וספרי ההלכה מלאים במשא ומתן הלכתי, ובדעות חלוקות כמעט בכל שטח הילכתי שבתורה.

אלא שכמובן, לכל מחלוקת ישנה הכרעה מקובלת - פוסקי ההלכה העמידו לנו כללים ברורים איך להכריע הלכה למעשה, וברוב המקומות נדחו כמה דעות מההלכה, וישנו פסק מקובל. אך ה'חוכמה' של מסלפי הדין היא, לחקור ולאתר את השיטות הרחוקות בהלכה, את הדעות הבלתי מקובלות, ועל פיהם לפסוק את הדין. כך שהוא כביכול 'מצדיק' את דעת החכם הפלוני, ומחליט ב'דעתו' לסבור כמוהו, לומר שסברתו אכן 'ישרה' בעיניו. כך נוצרה היכולת להטות את דין האמת לכאן ולכאן, כפי רצונו של החכם.

כיצד נוכל להוכיח לדיין את עיוותי הדין שיצאו מתחת ידו, מפני נגיעתו לקבל שוחד ושלמונים? בבוא היום, מתגלגל אותו סיפור על שולחנו של החכם, כאשר הוא משוחרר מכל נגיעה פסולה, וכמובן שמכריע את הדין על פי הכללים המקובלים, ופוסק כאותה דעה ש'הלכה כמותו', כדרך כל פוסקי ההלכה הידועים.

או אז הוא נתפס בקלקלתו: מדוע אז במקרה ההוא הכרעת מ'סברתך' כדעה פלונית, ומצאת לך 'סימוכין' בדעות רחוקות ודחוקות, והנה עתה כשאותו מקרה עומד לפניך, יודע אתה היטב להכריע כדעה המקובלת. אין זאת, אלא שעוון לקיחת השוחד עיוותה את הדין.

מעתה, נבין את סמיכות הפסוקים זה לזה: 'לא תקח שוחד' - למרות שכבעל מקצוע אתה תדע להסמיך את הוראתך על סברת תנא או פוסק ידוע, לטובת אחד מבעלי דינים - אך תחבולה זו לא תועיל לך, עוד יגיע הזמן בו תורה צדק בהוראתך - 'צדק צדק תרדוף' - ואז יתגלה לעין כל, כי אותם פסקי הדין שיצאו מתחת ידך היו בעוונת וסילוף. והתורה מזהירה מראה ומבטיחה כי אכן עוד ייתפס הדיין בהוראה אמיתית, שתראה למפרע את השחתת הדין במקרים קודמים, שעליהם לקח שוחד.

הרי לנו, כי לפעמים, הרדיפה אחרי הצדק לא באה בתור שכר, אלא כדבר המוכיח את העוול שנעשה.

למני השבת:

בברכת שבת שלום
הרב אורי פולק שליט"א

- א. ב' פעמים **השופט** בפרשה (הכא ובפסוק יב) שהם (עם הכולל 801) בגימטריא שבעים סנהדרין (801) שצריך שימרה על ב"ד הגדול:
- ב. **בלתי רום לבנו מאחינו** - הפסוק מתחיל ומסיים בלמ"ד רמז שיצא מלכות מיהודה ששמו עולה ל', ולי מעלות במלכות ודוד בן ל' שנה במלכו (ש"ב ה, ד) ולכך אמר שירה שמתחלת בלמ"ד והוא למנצח לעבד ה' לדוד (תהלים יח, א). למען יאריך ימים. מלך שמלך בן ל' יאריך ימים ולא שאול. ולכך סמך (יח, א) לא יהיה לכהנים ואחריו (שם, ט) פרשת אוב, דמשום מעשה דנוב עיר הכהנים ומשום ששאל באוב נטרד ממלכותו:

דרש - רבנו בחיי

דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום (משלי ג, יז)

שלמה המלך ע"ה הודיענו בפסוק זה כי יסוד התורה ועיקרה שלום, וכן מצינו עיקר בריאתו של עולם שהוא השלום ולכך דרשו חז"ל (ראש השנה יא.), כל מעשה בראשית בקומתו נבראו בדעתו נבראו בציונם נבראו, שנאמר (בראשית ב, א) וכל צבאם. וידוע כי השמים נבראו תחילה, ונקראו שמים לפי שהם אש ומים, והנה הם שני הפכים, לא יתכן זיווגם והתחברותם כי אם על ידי השלום, הוא שכתוב (איוב כה, ב) עושה שלום במרומיו. הקב"ה נקרא שלום שנאמר (שופטים ו, כד) ויקרא לו ה' שלום, וכתוב (שיר השירים א, א) שיר השירים אשר לשלמה, מלך שהשלום שלו, בחר בישראל יותר משבעים אומות וקראן שולמית, וזהו שדרשו חז"ל (בראשית רבה טו, ב) שובי שובי השולמית (שיר השירים ז, א), אומה ששלום העולמים דר בתוכה, ונתן להם התורה שכולה שלום שנאמר (משלי ג, יז) דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום. כל מצוותיה של תורה הן שלום לגוף ולנפש, שלום לגוף הוא שכתוב (שמות טו, כו) ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלקיך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצוותיו וגו', שלום לנפש כי מצד קיום המצוות תשוב הנפש טהורה לשורשה, כענין שכתוב (תהלים יט, ח) תורת ה' תמימה משיבת נפש, ותהיה מדת השלום שואבת אותה. ומזה דרשו חז"ל (כתובות קד.) בכתובים כשהרשעים נפטרים מן העולם מלאכי משחית יוצאין לקראתן ואומרים להם אין שלום אמר ה' לרשעים (ישעיה מח, כב):

וגדולה מדת השלום שכל המדות נחתמות בשלום והשלום חתימת הכל, ולכך תיקנו לנו חז"ל שתהא התפילה חותמת בשלום, המברך את עמו ישראל בשלום, וכן דרשו במסכת סוכה (עיין מגילה יח.) ברכה דהקב"ה שלום היא, שנאמר (תהלים כט, יא) ה' יברך את עמו בשלום. ונראה לומר שיצא להם לחז"ל לחתום התפילה בשלום מפרשת הקרבנות, שהרי תפילות כנגד תמידים תיקנום, והתורה בסיוד הפרשיות של הקרבנות חתמה לנו בקרבן שלמים הוא שכתוב (ויקרא ז, לז) זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים, ודרשו חז"ל למה נקרא שמן שלמים שמטילין שלום בעולם. וכן מצינו שלמה ע"ה שחתם שיר השירים בשלום, הוא שאמר (שיר השירים ח, י) אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום, וכן בקהלת עתים שבו חתומים בשלום, שנאמר (קהלת ג, ח) עת מלחמה ועת שלום:

ודרשו חז"ל (ויקרא רבה ט, ט) אף בשעת מלחמה צריכין שלום שנאמר (דברים כ, י) כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום. ואין צריך לומר העולם השפל שאפילו העליונים צריכין שלום שנאמר (איוב כה, ב) המשל ופחד עמו עושה שלום במרומיו, וכך דרשו חז"ל (בראשית רבה יב, ח), המשל זה מיכאל, ופחד זה גבריאל, והקב"ה עושה שלום ביניהם, והלא דברים קל וחומר ומה במקום שאין איבה ותחרות צריכין שלום, במקום שיש איבה ותחרות לא כל שכן. והענין כי לשון עושה שלום במרומיו הוא כולל שלום השמים בעצמם, הנבראים והמיוסדים מאש ומים, וכולל גם כן המלאכים שבמרומיו שעליהם רמז המשל ופחד, וקרא למיכאל המשל מפני שהוא השר הגדול הממונה והמושל לבקש רחמים על ישראל. ואין צריך לומר החיים שאפילו המתים צריכין שלום, שנאמר (בראשית טו, טו) ואתה תבוא אל אבותיך בשלום. מדת השלום ניתנה לאהרן, ועמה זכה להיות לו החיים והשלום (מלאכי ב, ה), וזכה זרעו לכהונת עולם לברך את ישראל שנאמר (במדבר ו, כו) וישם לך שלום. הא למדת שהשלום קיום העולם:

וכשם שהשלום קיום העולם כן המשפט קיום השלום, שאלמלא המשפט היו הבריות גוזלין וחומסין והורגין זה את זה ולא היה העולם מתקיים, ועל ידי המשפט הוא מתקיים שכן דרשו חז"ל (אבות א, יח) על שלושה דברים העולם עומד על הדין ועל האמת ועל השלום, שנאמר (זכריה ח, טז) אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם, לפי שהשופטים מעמידים השלום שכל העולם כולו תלוי עליו, ועל כן נצטוונו מן התורה למנות בית דין בכל שער ושער, וזהו שכתוב: (יח) שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלקיך נותן לך לשבטיך ושפטו את העם משפט צדק. נסמכה פרשת שופטים לפרשת רגלים להודיענו שאף על פי שישראל עולין לרגל שלש פעמים בשנה ושם ימצאו הכהנים הלויים ומורי התורה והן יכולין לשאול מהם התורה והמצוות ואיך יתנהגו בהם והם יתירו להם כל ספקותיהם, אף על פי כן מצוה מוטלת עליהם למנות שופטים בכל עיר ועיר. ושופטים הם החכמים יודעי דת ודין שנותנין את הדין, ושוטרים הם המכריחיין את הדין, אלו בעלי מקל ורצועה הסובבים בעיר ומשוטטים בחוצותיה לתקן כל מעוות ולצדק המדות והמשקלות, וכל זה על פי השופטים ומצותם:

ודע כי השופטים על שלושה חלקים, יש שופטים של שבעים ואחד, ויש שופטים של עשרים ושלושה, ובית דין של שלושה. בית דין של שלושה מתקנת חכמים הם שמעמידין אותן בעיר שאין בה מאה ועשרים ישראלים, ואמרו חז"ל (סנהדרין ג ע"ב) אין בית דין פחות משלושה כדי שיהא בו רוב ומיעוט אם יחלוק אחד מהם, וסמכו זה מהכתוב שהזכיר שלש פעמים אלוקים, ונקרב בעל הבית אל האלוקים (שמות כב, ז), עד האלוקים (שם, ח), אשר ירשעו אלוקים (שם). ואף על פי שהיחיד יכול לדון מן התורה שנאמר (ויקרא יט, טו) בצדק תשפוט עמיתך, תקנת חכמים היא עד שיהיו שלושה, ובית דין אלו בדיני ממונות. ושנים שדנו אין דיניהם דין, ואמרו חז"ל (אבות ד, ח) אל תהי דן יחידי שאין דן יחידי אלא אחד, אבל אם קבלוהו בעלי הדין עליהם כשלושה הרי זה מותר. ודרשו עוד (ירושלמי סנהדרין פ"א ה"א) אמר רבי יהודה בן פזי אפילו הקב"ה אינו דן יחידי שנאמר (מלכים א כב, יט) וכל צבא השמים עומדים עליו וגו', אלו מימינין לזכות ואלו משמאלין לחובה, ואף על פי שאינו דן יחידי, חותם יחידי, שנאמר (דניאל י, כא) אבל אגיד לך את הרשום בכתב אמת:

בית דין של עשרים ושלושה הם מן התורה והם הנקראים סנהדרין קטנה, ומעמידין אותן בכל עיר ועיר שיש בה מאה עשרים אנשים מישראל או יותר, ויושבת בשער העיר שנאמר (עמוס ה, טו) והציגו בשער משפט, והן דנין דיני נפשות, ואין דנין דיני נפשות בפחות מעשרים ושלושה ממה שכתוב (במדבר לה, כד) ושפטו העדה והצילו העדה. ודרשו חז"ל (סנהדרין ב.) עדה שופטת עדה מצלת, עשרה מחייבין ועשרה מזכין, ומוסיפין עוד שלושה כדי שלא יהא בית דין שקול, ויהיה בו אחרי רבים להטות:

בית דין של שבעים ואחד הם מן התורה והם הנקראין סנהדרין גדולה, והם שהיו קבועין במקדש ונקראין בית דין הגדול שבירושלים, וזה ממה שכתוב (במדבר יא, טז) אספה לי שבעים איש מזקני ישראל, ועם משה שהיה על גביהם שנאמר (שם) והתיצבו שם עמך, הרי שבעים ואחד. גדול שבחכמה שבכל שבעים ואחד מושיבין אותו אלוף לראש, הוא ראש הישיבה, ונקרא נשיא אצל חז"ל, והוא היה במקומו של משה, ואב בית דין היה שני לו והיה יושב לימינו, וכל שאר הסנהדרין יושבים לפני שניהם כל אחד כפי מעלתו זה אצל זה, והיו יושבים כבחצי גורן עגולה כדי שיהיה הנשיא עם אב בית דין היושב לימינו רואין את כולן:

כי תבא אל הארץ וגו'

הלכה מלך ישראל שהיה לו עסק מהו שיהא מותר לו לדון לפני ב"ד כך שנו חכמים מלך לא דן ולא דנין אותו לא מעיד ולא מעידין אותו לימדונו רבותינו למה אין דנין אותו א"ר ירמיה שכתוב בדוד המלך (תהלים יז) מלפניך משפטי יצא היו אין בריה דן את המלך אלא הקב"ה רבנן אמרי אמר הקב"ה לישראל בני כך חשבתי שתהיו חורין מן המלכות [פי' מלך ישראל] מנין שנאמר (ירמיה ב) פרא למוד מדבר כשם שהפרא גדל במדבר ואין אימת אדם עליו כך חשבתי שלא תהא אימת מלכות עליכם [כלומר שלא תשימו עליכם מלך ישראל] אבל אתם לא בקשתם כן אלא (שם) באות נפשה שאפה רוח ואין רוח אלא מלכות מנין שנא' (דניאל ז) וארו ארבע רוחי שמיא מגיחין לימא רבא. אמר הקב"ה ואם תאמרו שאיני יודע שסופכם לעזבני כבר הזהרתי ע"י משה ואמרתי לו הואיל וסופן לבקש להן מלך ב"ו מהן ימליכו עליהן לא מלך נכרי מנין ממה שקרינו בענין ואמרת אשימה עלי מלך זש"ה (איוב לד) ממלוך אדם חנף ממוקשי עם רבי יוחנן ור"ל רבי יוחנן אמר אם ראית חנף ורשע מנהיג את הדור נוח לו לדור לפרוח באויר ולא להשתמש בו ואין הלשון הזה ממוקשי עם אלא לפרוח כענין שנאמר (עמוס ג) התפול צפור על פח הארץ ומוקש אין לה. ממלוך אדם חנף וגו'. רבנין אמרי כיון שעמדו מלכים על ישראל והתחילו משעבדין בהן אמר הקב"ה לא אתם עזבתם אותי ובקשתם לכם מלכים הוי אשימה עלי מלך זש"ה (תהלים קמו) אל תבטחו בנידיבים וגו' א"ר סימון בשם רבי יהושע בן לוי כל מי שבטח בהקב"ה זוכה להיות כיוצא בו מנין שנא' (ירמיה יז) ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו אבל כל מי שיבטח בעבודת כוכבים נתחייב להיות כיוצא בה מנין שנאמר (תהלים קטו) כמוהם יהיו עושיהם. רבנן אמרי כל מי שנשען בבשר ודם עובר אף פרוסטיא שלו עוברת שנאמר (שם קמו) בבן אדם שאין לו תשועה מה כתיב אחריו תצא רוחו ישוב לאדמתו אמר הקב"ה ויודעין שאין ב"ו כלום ומניחין כבודי ואומרין שימה לנו מלך מה אתם מבקשין מלך חייכם שסופכם להרגיש מה עתיד להגיע לכם מתחת מלכם מנין שנאמר (הושע ז) כל מלכיהם נפלו אין קורא בהם אלי :

ד"א ואמרת אשימה עלי מלך

א"ר יהודה ברבי אלעאי על ג' דברים נצטוו ישראל בכניסתן לארץ ואלו הן למחות זכרו של עמלק ולמנות להם מלך ולבנות להם בהמ"ק ומינו להם מלך ומיחו זכרו של עמלק ולמה לא בנו להן בהמ"ק שהיו ביניהם דילטורין תדע לך דא"ר שמואל בר נחמן דורו של אחאב עובדי עבודת כוכבים היו והיו יוצאין למלחמה ונוצחין ולמה כן שלא היה ביניהן דילטורין לפיכך היו יוצאין למלחמה ונוצחין תדע לך כשבקשה איזבל להרוג כל נביאי ה' מה עשה עובדיה הטמין אותן במערות שנאמר (מלכים א יח) ואחביא מבביאי ה' חמשים איש במערה ולא היה אדם שאמר לאחאב כך וכך עשה עובדיה אבל דורו של שאול כולן היו דילטורין תדע לך כשהיה שאול רודף אחר דוד היו הכל אומרים עליו לשון הרע לשאול שנא' (תהלים נב) בבוא דואג האדומי וגו' (שם נד) בבוא הזיפים ויאמרו לשאול לפיכך היו נופלים במלחמה. דבר אחר אמר רב מונא כל שאומר לשון הרע מסלק השכינה מלמטה למעלה תדע לך מה דוד אומר (שם נז) נפשי בתוך לבאים אשכבה לווהטים בני אדם שניהם חנית וחצים ולשונם חרב חדה מה כתיב אחריו (שם) רומה על השמים אלוקים וגו'. אמר דוד רבש"ע מה השכינה עושה למטה סלק את השכינה לרקיע. ד"א א"ר שמואל בר נחמן למה נקרא שמו של לשון הרע לשון שלישי שהוא הורג שלשה שאמרו והמקבלו ושנאמר עליו מנין דואג שאמרו ושאול שקיבלו ונוב עיר הכהנים שנאמר עליהן. ד"א א"ר שמואל בר נחמן שאלו לנחש ואמרו ליה למה אתה מצוי בין הגדרות אמר להן שפרצתי גדרו של עולם אמרו לו ולמה אתה מהלך בארץ ולשונך שותת בארץ אמר להן שהוא גרם לי שאמרת לי לשון הרע על בוראי ומה היה הלשון הרע א"ר יהושע דסיכנין בשם רבי לוי הנחש הראשון היה מסיח כבני אדם כיון שלא היו אדם וחיה מבקשין לאכול מאותו אילן התחיל לומר לשון הרע על בוראו אמר להן מן האילן הזה אכל הבורא וברא את עולמו וצוה אתכם שלא תאכלו ממנו ותבראו עולם אחר ומה עשה לו הקב"ה קצץ את רגליו וכרת את לשונו שלא יא מסיח. ד"א שאלו לנחש אמרו לו מה אתה נהנה שאתה נושך אמר להם עד שאתם שואלין אותי למה אין אתם שואלין לבעלי לשון הרע שנאמר (קהלת י') אם ישך הנחש בלא לחש ואין יתרון לבעל הלשון מה נהנה שאומר לשון הרע. ד"א אמרו לנחש למה אתה נושך באבר אחד וארסך מהלך בכל האיברים אמר להן עד שאתם שואלין אותי למה אין אתם שואלין לבעלי הלשון שעומד ברומי והורג בסוריא עומד בסוריא והורג ברומי. ראה כמה קשה כחו של לשון הרע שנצטוו לבנות בהמ"ק ובשביל שהיה הדור בעלי לשון הרע לא נבנה בימיהם :

ד"א אשימה עלי מלך

רבנן אמרי אמר הקב"ה בעוה"ז בקשתם מלכים ועמדו המלכים מישראל והפילו אתכם בחרב. שאול הפילם בהר הגלבוע מנין (ש"א ד) נס ישראל מפני פלשתים וגו'. 'דוד נתן מגפה שנא' (ש"ב כד) ויתן ה' דבר בישראל. אחאב עצר עליהן את הגשמים שנא' (מלכים א יז) אם יהיה השנים האלה טל ומטר וגו'. צדקיהו החריב את בהמ"ק כיון שראו ישראל מה הגיע מתחת ידי מלכיהם התחילו צווחין הכל אין אנו מבקשין מלך ישראל למלכנו הראשון אנו מבקשין (ישעיה לג) כי ה' שופטנו ה' מחוקקנו ה' מלכנו הוא יושיענו אמר להם הקב"ה חייכם כך אני עושה. מנין שנאמר (זכריה יד) והיה ה' למלך על כל הארץ וגו' :

כי תקרב אל עיר

הלכה אלו הן דברים שאמרו מפני דרכי שלום כך שנו חכמים אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל ראה כמה הוא כחו של שלום א"ר יוחנן מימיה לא ראתה חמה פגימתה של לבנה למה כן מפני דרכי שלום שנא' (איוב כה) המשל ופחד עמו עושה שלום במרומיו א"ר לוי אין אחד מן המזלות הללו שהן מהלכין ברקיע רואה מה שלפניו אלא של אחוריו כאדם היורד מעל הסולם ופניו לאחוריו כדי שיהא כל מזל ומזל אומר אני הוא הראשון הוי עושה שלום במרומיו. ד"א עושה שלום במרומיו אמר ר"ל מיכאל כולו שלג וגבריאל כולו אש ועומדין זה אצל זה ואינם מזיקים זא"ז. אמר בר קפרא ומה אם העליונים שאין בהם לא קנאה ולא שנאה ולא תחרות הן צריכין שלום התחתונים שכולן שנאה ותחרות וקנאה עאכ"ו שהן צריכין שלום. רבנן אמרי תדע לך כמה גדול כחו של שלום אפי' המלחמה שאין אדם יורד לתוכה אלא בחרבות וברמחים אמר הקב"ה כשתהיו הולכים לעשות מלחמה לא תהיו פותחין תחלה אלא בשלום מנין ממה שקרינו בענין (דברים כ) כי תקרב אל עיר וגו' :

צדק צדק תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך: שקשה מפני מה נאמר כפל הלשון צדק צדק. גם מה הוא הלשון תרדוף. והענין הוא דהנה העשר ספירות כולם הגם שהם מיוחדים בתכלית היחוד כידוע, אף על פי כן בכל אחד ואחד יש להם מדה בפני עצמה, חוץ מהאחרונה שאינה מדה בפני עצמה רק שהיא מקבלת מכל המדות שמשפיעים בה איזה מדה והנהגה והיא נוקבא ומקבלת. והנה האיש הישראלי מחויב שלא להיות בבחינת נוקבא ומקבל רק שיהיה בבחינת דבר ומשפיע על ידי מעשיו הטובים ותורתו ותפלתו. והנה כבר נתבאר שתכלית האדם הוא לדבק את עצמו בעשר ספירות הקדושים עד אין סוף ברוך הוא, והנה לבא לדבק במדריגה אחרונה מעשר ספירות הקדושה היא מדת יראה ומלכות שמים אלא מי שהוא צדיק הוא בנקל לבא אל פתחי שעריה כדכתיב זה השער לה' צדיקים יבאו בו, אבל לבא להשיג אל מדריגה של מעלה ממנה גם לצדיק צריך התחזקות גדול ורדיפה לבא שם, ובקושי גדול הוא להשיג שם איזה השגה ונקרא מדריגה זה ממדריגה שלמטה ממנה דבר שאין בו השגה וצריך האדם לרדוף שם. וזה ידוע שלשון רדיפה הוא שייך אל דבר שאינו מושג בקל וצריך לרדוף אחריו ולתפוש ולהשיג הדבר ההיא. ואיתא בזוהר הקדוש איהו צדק ואיהו צדקה. ומשם בארה צדק צדק תרדוף פירוש שתראה להשיג את המדריגה שאינו מושג לך וצריך לרדוף להשיג את הצדק שיהיה בבחינת דבר ולא בבחינת נוקבא רק להשפיע ממנה השפעות. לכך נאמר כפל הלשון כי איהו צדק ואיהו צדקה שצריך להשיג הצדק ולעשות עמה צדקה פירוש להשפיע טובות על הכנסת ישראל. למען תחיה וירשת את הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך, פירוש למען תחיה שתמשיך מלמעלה חיים וממילא יהיה לך הארץ דהיא כנסת ישראל בירושה ומתנה. וזה וירשת את הארץ זהו כנסת ישראל אשר ה' אלקיך נותן לך שזה בנקל לבא בפתחי שעריה כנ"ל רק שרדיפה ויגיעה גדולה תרדוף להשיג המדריגה שלמעלה ממנה כנ"ל:

ונראה שהתורה היא נצחית ומרמז אותנו שידוע מה שכתבנו בפרשה העבר בפרשת ראה בשם כתבי האר"י ז"ל שיכוין האדם בחודש אלול היחוד של הנותן בים דר"ך דהיינו שהוא גימטריא שם קס"א ושם ס"ג כמנין דר"ך עיין לעיל שם הרחבנו הדיבור עיין שם. ושם הוי"ה בניקוד צירי הוא עולם התשובה כי ביה ה' צור עולמים עיין שם לעיל בפרשה הנ"ל. והנה איתא בגמרא על תכין לך הדרך מקלט מקלט כתוב על פרשת דרכים. ועל פסוק זה דבר הרוצח איתא בגמרא דבר הרוצח על רוצח שגלה לעיר מקלט יאמר רוצח אני, והוא לכאורה לפי פשוטו של מקרא אינו על אופניו ואינו מובן דהא כתיב וזה דבר הרוצח אשר ינוס שמה וחי והאיך דרשו חכמינו ז"ל לגנאי. ונראה דיובן על פי הנ"ל דדר"ך גימטריא כנ"ל וגימטריא שם הוי"ה בנקודתו כדלעיל שהוא מורה על עולם התשובה. והנה המצוה היה על סנהדרין גדולה שימשכו על זה הדרך של ערי מקלט הכונה הנ"ל שהוא בגימטריא דר"ך, וכל מי שהיה הולך על זה הדרך היה מושך אותו לתשובה. והנה הרוצח כשעבר ונסע לעיר מקלט היה הדרך שגימטריא כנ"ל היה מושך אותו לתשובה שלימה, וכשעבר בדרך הנ"ל היה צועק ובוכה ומתודה ואמר רוצח אני בלב נשבר ונדכה שהיה מעורר אותו העולם התשובה והיה בתוך לבבו רשפי אש וצעק רוצח אני רוצח אני וממילא לא היה הגואל הדם יכול לרצוח אותו בדרך הנ"ל מחמת התשובה שהיה עושה בדרך והיה מושך אותו גם כן לתשובה. וזה תכין לך הדרך גימטריא היחודים הנ"ל שימשכו הסנהדרין את הכונות הנ"ל לזה הדרך של עיר מקלט.

וזה שפירש רש"י והגמרא מקלט מקלט היה כתוב על פרשת דרכים, ויובן ממילא והיה מושך אותו לתשובה. ושלת את גבול ארצך, כידוע ליודעים שלשה יודי"ן משם ס"ג ואל"ף הוא שם א"ל כידוע. וגם ושלשת הוא מרמז על שם הוי"ה בניקוד צירי ושם קס"א בניקוד סגול ושם ס"ג בניקוד חיריק, ששלשה שמות בנקודות גימטריא דרך כנ"ל בסדרה בפרשת ראה, וזה ושלשת את גבול וגו'. וזה דבר הרוצח אשר ינוס שמה וחי, דהיינו דיבור של הרוצח כדאיתא בגמרא כנ"ל דהיינו שצעק רוצח אני רוצח אני מחמת שבוער בלבו רשפי אש של תשובה בדר"ך כנ"ל. וזה פן ירדוף גואל הדם וגו' כי ירבה הדרך והכהו נפש, פירוש דהיינו שירבה ויתרחק ממנו הדר"ך המרמז לתשובה כנ"ל והכהו נפש וגו' על כן אנכי מצוך לאמר שלש ערים תבדיל לך, דהיינו בכונה לשם דר"ך ולשלשה יודי"ן שבשם ס"ג כנ"ל ולשלשה שמות בנקודות הנ"ל, ועל ידי זה לא יוכל לרצוח אותו מחמת שיתעורר עליו עולם התשובה כנ"ל:

כי יבא הלוי מאחד שעריך מכל ישראל אשר הוא גר שם ובא בכל אות נפשו אל המקום אשר יבחר ה' ושרת בשם ה' אלקיו ככל אחיו הלויים העומדים שם לפני ה' חלק כחלק יאכלו לבד ממכריו על האבות. הנה הכתוב הזה צריך ביאור. וביותר מה שנאמר לבד ממכריו על האבות שאינו מובן כלל. ורש"י ז"ל פירש לבד מה שמכרו לו האבות בימי דוד ושמואל שנקבעו המשמרות שיטול זה שבת זה וזה שבת זה. והנה לפירושו קשה הלא דיבור זה ברוח הקודש על העתיד להיות, והיה לו לומר לבד מאשר ימכרו האבות לשון עתיד וממכריו משמעותו שכבר נמכר. אמנם יראה שהכתוב ירמוז לנו דרך בעבודת השם יתברך, כי הנה עיקר ההתדבקות לצדיקי הדור הוא כפי מה שראינו בימים הראשונים שכשנתעורר האדם מתרדמת הזמן ולבו היה בוער בקרבו כרשפי אש למצוא איזה דרך ישכון אור התשובה ולא מצא מנוח לאות נפשו, אז בתבערת יקוד לבבו היה נוסע לפני צדיקי הדור לפתוח לפניו פתחי התשובה ושיקשרו נשמתו לשרשו. והצדיק אשר בחר בו ה' יש בכוחו להמשיך עולם התשובה על המבקש דרך ה' באמת שיוכל לתקן את כל אשר פגם מיום היותו על פני תבל, ולהסיר מעליו המסכים המבדילים ולקשר נשמתו לשרשה.

ולא זו בלבד אלא שיוכל האדם המסתופף בצל הצדיק לפעול שתתוקן נשמתו מכל מיני פגם שפגמה גם בגלגולים הקודמים עד שורש שורשה. אמנם כבר אמרנו זאת שכשהאדם רוצה להדביק עצמו אל הצדיק שיוהו מאורחותיו צריך להדביק עצמו היטב אל אנשיו אשר גדלו על ברכיו מכבר והם יבינוהו איכנה יוכל לשאוב ממימיו הנאמנים, כי מעצמו לא ישיג כלל דרכי הצדיק בלי דיבוק חברים ואהבת חברים אשר ידעו מדרכיו מלפנים. וזהו מאמר הכתוב וכי יבא הלוי רומז לעובד השם שנקרא לוי מפני שנלוה אל השם להיות מעובדי, מאחד שעריך מכל ישראל אשר הוא גר שם, פירוש שכשיבא איזה אדם המבקש את השם מאחד מן המקומות שהוא גר שם שישאלהם הם גרים ונפוצים בארבעה רוחות עולם, ובא בכל אות נפשו אל המקום אשר יבחר ה' רומז שיבא באות נפשו שתתאווה לשוב בתשובה, אל המקום אשר יבחר ה' רומז אל הצדיק שבחר בו השם לנהל עם בני ישראל ולהדריכם בדרכי השם יתברך, הכתוב נותן העצה איך להתקרב אצל הצדיק ואמר ושרת בשם ה' ככל אחיו הלויים העומדים שם לפני ה', רצה לומר שיתקרב עם אחיו הלויים הנלוים אל השם העומדים שם לפני ה' ומתאבקים בעפר רגליו של הצדיק מכבר וישרת בשם ה' אתם עמם בצוותא חדא, אז חלק כחלק יאכלו שמחלקם יהיה חלקו ותעלה בידו ללמוד עבדות ה' גם הוא. ואמר אחר כך לבד ממכריו על האבות פירוש לבד זה הנזכר יפעול עוד לתקן את אשר התמכר לעשות הרע בגלגולים הקודמים ואשר פגמו אבותיו עד שורש שורשם את הכל יוכל לתקן: